

SCENARIUSZ LEKCJI ETYKI

Kant 2.0 – Projektowanie autonomii moralnej w epoce cyfrowej odpowiedzialności

(wersja dla ucznia: „Kant 2.0 – Jak podejmować dobre decyzje w internecie?”)

Klasa VII–VIII (13–14 lat)

1. CEL GŁÓWNY LEKCJI

Uczniowie rozwijają sprawczość moralną i umiejętność autonomicznego projektowania własnych zasad działania w świecie cyfrowym, traktując imperatyw kategoryczny Immanuela Kanta jako praktyczne narzędzie refleksji i odpowiedzialnego podejmowania decyzji.

2. CELE OPERACYJNE

Po lekcji uczeń:

1. Rozpoznaje i stosuje pojęcia: imperatyw kategoryczny, autonomia woli, godność osoby ludzkiej – w kontekście realnych dylematów cyfrowych.
2. Przeprowadza Test Kanta na wybranych dylematach cyfrowych, sprawdzając, co się stanie, jeśli wszyscy tak zrobią, oraz czy szanuje godność wszystkich osób.
3. Formułuje własną maksymę moralną, która jest konkretna, dotyczy działania i przechodzi Test Kanta.
4. Uczestnicy w dialogu filozoficznym, uzasadniając stanowisko z zachowaniem Złotej Zasady debaty.
5. Ocenia własną gotowość do stosowania wypracowanych zasad w codziennym życiu cyfrowym i zawiera Kontrakt 24H.

3. POWIĄZANIE Z PODSTAWĄ PROGRAMOWĄ 2026

Rozporządzenie Ministra Edukacji z dnia 11 marca 2026 r.

Etyka – Cele kształcenia:

- 4. Rozwijanie sprawczości i odpowiedzialności moralnej – główny cel lekcji
- 1. Podejmowanie refleksji moralnej – Algorytm Kanta + Laboratorium
- 2. Rozwijanie wrażliwości aksjologicznej i interioryzacja wartości – własna maksyma + kryteria
- 3. Rozwijanie postawy dialogicznej – debata 3-rundowa + Złota Zasada
- 6. Rozwijanie kompetencji poznawczych i językowych w refleksji moralnej

4. KRYTERIA SUKCESU (językiem ucznia)

Uczeń potrafi:

- wyjaśnić własnymi słowami 3 kroki Algorytmu Decyzji Kanta oraz pojęcie godności osoby;
- zastosować Algorytm do sytuacji cyfrowej i przeanalizować konsekwencje;
- stworzyć własną, konkretną maksymę, która przechodzi Test Kanta;
- uzasadnić decyzję w dyskusji, używając sformułowania „Moja zasada to...”.

5. MATERIAŁY I ŚRODKI DYDAKTYCZNE

- 5 kart dylematów
- Prezentacja memiczna „Kant 2.0”
- Slajdy: Algorytm Decyzji Kanta (3 kroki), Role w grupie, Kryteria dobrej maksymy 2026, Złota Zasada debaty
- Kolorowe kartki A5 + markery + mini-plakaty / duże kartki do zapisu śladu myślenia
- Padlet lub tablica na Mapę Moralnej Odpowiedzialności Klasy
- Pudełko na exit tickets + karteczki

6. PRZEBIEG LEKCJI

FAZA 1. Zaangażowanie

Na ekranie pojawia się krótki filmik lub screen (np. pytanie o kopiowanie zadania z ChatGPT). Prowadzący zajęcia zaprasza do głosowania ciałem: lewa strona sali – „wchodzę w to”, prawa strona – „nie robię tego”.

Po zajęciu miejsc przez uczniów podchodzi do kilku osób z każdej strony i pyta o powód wyboru. Zapisuje hasła na tablicy jako pierwsze maksymy.

Most do Fazy 2. „Widzicie – każdy z Was ma jakąś zasadę. Problem w tym, że często jej nie sprawdzamy. Kant daje narzędzie, żeby sprawdzić, czy ta zasada naprawdę działa.”

Nauczyciel nakreśla ramy bezpieczeństwa: „Dzisiaj nie ma dobrych i złych odpowiedzi. Jest tylko ćwiczenie myślenia. Wszystko zostaje w tej sali. Błędy są danymi. Szanujemy się nawzajem. Zmiana zdania to sukces.”

FAZA 2. Wprowadzenie pojęć

Osoba prowadząca (przy memach na ekranie) opowiada krótko o Kancie i idei imperatywu kategorycznego, używając obrazowego porównania do „obowiązkowego update’u dla 8 miliardów ludzi”.

Wyjaśnia pojęcie godności osoby.

Następnie prezentuje Algorytm Decyzji Kanta – 3 kroki na dużym slajdzie:

1. Jaką zasadą się kieruję? (MAKSYMA) → „Zawsze gdy... / Nigdy nie...”
2. Co jeśli wszyscy tak zrobią? (TEST POWSZECHNOŚCI) → „Czy taka zasada mogłaby działać jako reguła dla wszystkich – bez sprzeczności i bez niszczenia zaufania?”
3. Czy traktuję kogoś jak narzędzie? (TEST GODNOŚCI) → „Czy szanuję osobę, nie tylko cel?”

Doprecyzowanie: „To nie jest automat do dobrych odpowiedzi – to narzędzie do myślenia.”

Uczniowie powtarzają kroki *własnymi słowami* w parach. Kilka par dzieli się swoimi wersjami.

MINISPRAWDZENIE ZROZUMIENIA + BŁĄD POJĘCIOWY

Prowadzący zadaje: „Czy zasada ‘robię, co mi wygodne’ przechodzi test Kanta? Dlaczego tak lub nie?”

Mikropauza: 10 sekund ciszy na zastanowienie.

Następnie: „Podaj przykład sytuacji (nie z kart), gdzie użyjesz tego algorytmu.”

FAZA 3. Laboratorium Kantowskie

Nauczyciel zaprasza do wyboru jednej z pięciu kart dylematów.

Uczniowie dzielą się na grupy czteroosobowe i przydzielają role (Filozof, Krytyk, Rzecznik, Obserwator) – slajd z rolami na ekranie.

Grupy zapisują swoją maksymę i wynik testu na plakacie lub dużej kartce (1 zdanie na każdy krok algorytmu).

Prowadzący zajęcia zaznacza, że odpowiedź jest gotowa dopiero wtedy, gdy każdy krok ma jedno konkretne zdanie.

Podczas pracy prowadzący krąży po sali i udziela krótkiej informacji zwrotnej.

Po każdej prezentacji nauczyciel zadaje klasie pytanie konfrontujące: „Kto się NIE zgadza? Dlaczego?” lub „Czy ta maksyma przeszła test w 100%?”

Mikropauza: 10 sekund ciszy na zastanowienie.

Rewizja decyzji: „Czy po wysłuchaniu innych grup zmieniacie swoją maksymę lub propozycję działania?”

FAZA 4. Debata filozoficzna

Prowadzący stawia pytanie: czy Kant nie jest zbyt sztywny na 2026 rok?

Wyświetla Złotą Zasadę debaty: zamiast „bo ja tak czuję” – „Moja zasada to...”.

Kryterium pełnego argumentu: „Dobra wypowiedź zawiera: zasadę + test (co się stanie, jeśli wszyscy tak zrobią).”

Debata przebiega w trzech rundach:

- Runda 1 – pary formułują stanowisko
- Runda 2 – kontrargument innej pary
- Runda 3 – odpowiedź i ewentualna zmiana stanowiska

Na koniec prowadzący pyta, kto zmienił zdanie (podkreśla wartość takiej zmiany) oraz „Czy są sytuacje, w których dwie dobre zasady się zderzają?”

FAZA 5. Projektowanie własnej maksymy

Wyświetlany jest slajd z kryteriami dobrej maksymy (konkretna, dotyczy działania, przechodzi Test Kanta) oraz przykłady kontrastowe (błędny i poprawny).

Uczniowie zastanawiają się nad pytaniami:

- Czy da się ją zastosować jutro?
- Czy działa dla wszystkich?
- Czy nikogo nie używasz jako środka?

„Co będzie dla Ciebie najtrudniejsze w stosowaniu tej zasady?”

Każdy indywidualnie pisze na kolorowej kartce swoją „Osobistą Maksymę Autonomii”, sprawdzając ją wcześniej trzema krokami algorytmu. Kartki trafiają na Mapę Moralnej Odpowiedzialności Klasy.

FAZA 6. Refleksja + bilet wyjścia

Uczniowie otrzymują małe karteczki i anonimowo odpowiadają na pytania:

- Co zmienię w swoim myśleniu przed kliknięciem „Wyślij”?
- Na ile czuję większy wpływ na swoje decyzje? (1–5)
- Którą kartę zapamiętam za miesiąc?
- *Kontrakt 24H* – jedna sytuacja z najbliższej doby, w której użyję Algorytmu Kanta.
- W którym momencie lekcji zmieniłeś zdanie (jeśli w ogóle)?

- Który krok algorytmu był dla Ciebie najtrudniejszy?
- Czego nauczyłeś się o tym, jak podejmujesz decyzje? (pytanie metapoznawcze)

Pytanie transferowe: „Czy ten algorytm działa tylko w internecie – czy też w życiu offline? Podaj przykład.”

Dodatkowo zapisują w telefonie jedną sytuację na najbliższy tydzień. Prowadzący podsumowuje zajęcia: „Autonomia to nie robienie tego, co chcesz – tylko decydowanie, kim chcesz być, i używanie do tego Algorytmu Kanta, który chroni godność Twoją i cudzą.”

7. UWAGI METODYCZNE

Lekcja jest w pełni zgodna z zasadami UDL (Universal Design for Learning), Visible Learning oraz założeniami sprawczości ucznia:

- Zaangażowanie: głosowanie ciałem, wybór karty, role, debata, Kontrakt 24H, rewizja decyzji, mikropauzy.
- Reprezentacja: memy, algorytm z doprecyzowaniem, przykłady kontrastowe, plakaty jako ślad myślenia.
- Działanie i ekspresja: praca grupowa, prezentacje, indywidualne pisanie, debata, bilety wyjścia, autotest, metapoznanie.

Rola nauczyciela: Facylitator procesu myślenia – nie ocenia odpowiedzi, lecz pogłębia je pytaniami i kieruje uwagę uczniów na zasady (maksymy), a nie opinie.

Poziomy głębokości odpowiedzi (narzędzie obserwacyjne):

- Poziom 1: opinia („bo to złe”)
- Poziom 2: zasada („nie powinno się...”)
- Poziom 3: zasada + test („gdyby wszyscy...”)

Transfer poza lekcją: Algorytm Kanta pełni funkcję poznawczego narzędzia transferowego – może być stosowany w sytuacjach szkolnych, społecznych i cyfrowych. Pytanie transferowe offline wzmacnia uniwersalność narzędzia.

SLAJDY DO PREZENTACJI

Slajd 1. Algorytm Decyzji Kanta

ALGORYTM DECYZJI KANTA

To nie jest automat – to narzędzie do myślenia

1. Jaką zasadą się kieruję? (MAKSYMAMA)

→ „Zawsze gdy... / Nigdy nie...”

2. Co jeśli wszyscy tak zrobią? (TEST POWSZECHNOŚCI)

→ „Czy taka zasada mogłaby działać jako reguła dla wszystkich – bez sprzeczności i bez niszczenia zaufania?”

3. Czy traktuję kogoś jak narzędzie? (TEST GODNOŚCI)

→ „Czy szanuję osobę, nie tylko cel?”

Slajd 2. Role w grupie

ROLE W GRUPIE

Filozof – pilnuje jasnej i konkretnej maksymy (krok 1.)

Krytyk – szuka sprzeczności i pilnuje testu powszechności (krok 2.)

Rzecznik – notuje i przygotowuje prezentację

Obserwator – sprawdza, czy został zachowany szacunek dla godności wszystkich (krok 3.)

Każdy ma swoją rolę – każdy pracuje!

Slajd 3. Kryteria dobrej maksymy

KRYTERIA DOBREJ MAKSYMAMY

✓ **Jest konkretna** – mówi dokładnie, co robię i kiedy

✓ **Dotyczy działania** – nie cechy charakteru

✓ **Realizuje Test Kanta** (3 kroki)

PRZYKŁADY:

✗ Będę dobrym człowiekiem w sieci.

☑ Nie udostępniam treści, które mogą kogoś ośmieszyć lub zranić – bo godność osoby jest ważniejsza niż lajki.

Slajd 4. Złota Zasada debaty

ZŁOTA ZASADA DEBATY

Zamiast mówić: „*bo ja tak czuję*” / „*bo mi się nie podoba*”

Mówimy: „**Moja zasada to...**”

Trzy rundy debaty:

1. Stanowisko (para) → 2. Kontrargument (inna para) → 3. Odpowiedź + zmiana zdania